

Συνταγματικό Δίκαιο

Ενότητα 4: Πηγές του Δικαίου

Λίνα Παπαδοπούλου, Αν. Καθηγήτρια
Συνταγματικού Δικαίου

Τμήμα Νομικής Σχολής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Πηγές του Δικαίου

Ιεραρχία των πηγών του δικαίου.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα

- Σύνταγμα.
- Ευρωπαϊκό δίκαιο.
- Νόμος.
- Διοικητικές πράξεις.
- Νομολογία.

Σκοποί Ενότητας

- Να παρουσιασθούν οι πηγές του δικαίου.
- Να κατανοηθεί η ιεραρχική δομή τους.
- Να αναλυθεί η σχέση μεταξύ τους.

Διάκριση Πηγών

A. Άμεσες:

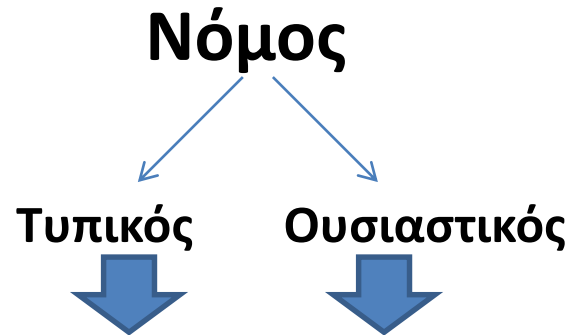
- Σύνταγμα.
- Οδηγίες και Κανονισμοί Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Νόμος.
- Πράξεις της Διοίκησης:
 - Κανονιστικές.
 - Ατομικές.

B. Έμμεσες.

- Νομολογία.

Πράξεις Νομοθετικών Οργάνων

1. Εκτελεστικός
2. Απλός
3. Νόμος πλαίσιο
4. Εφ' άπαξ εκδιδόμενος
5. Νόμος-μέτρο
6. Ειδικός νόμος
7. Κώδικες

1. Κανονιστικές πράξεις (βλ. παρακ.)

Ουσιαστικός και τυπικός νόμος

- **Ουσιαστικός:** κάθε κανόνας δικαίου με γενικό και αφηρημένο περιεχόμενο, ανεξάρτητα από την τυπική του μορφή, δηλ. το όργανο και τη διαδικασία θέσπισής του.
 - ✓ **Γενικό:** αφορά ακαθόριστο εκ των προτέρων με βάση τα ατομικά τους χαρακτηριστικά αριθμό προσώπων.
 - ✓ **Αφηρημένο:** ακαθόριστο αριθμό περιπτώσεων.
- **Τυπικός:** κάθε πράξη θεσπιζόμενη από το σύνθετο νομοθετικό όργανο του Κράτους (Βουλή και Πρόεδρος της Δημοκρατίας) κατά τη συνταγματικά προβλεπόμενη νομοθετική διαδικασία ανεξάρτητα από το περιεχόμενό της.

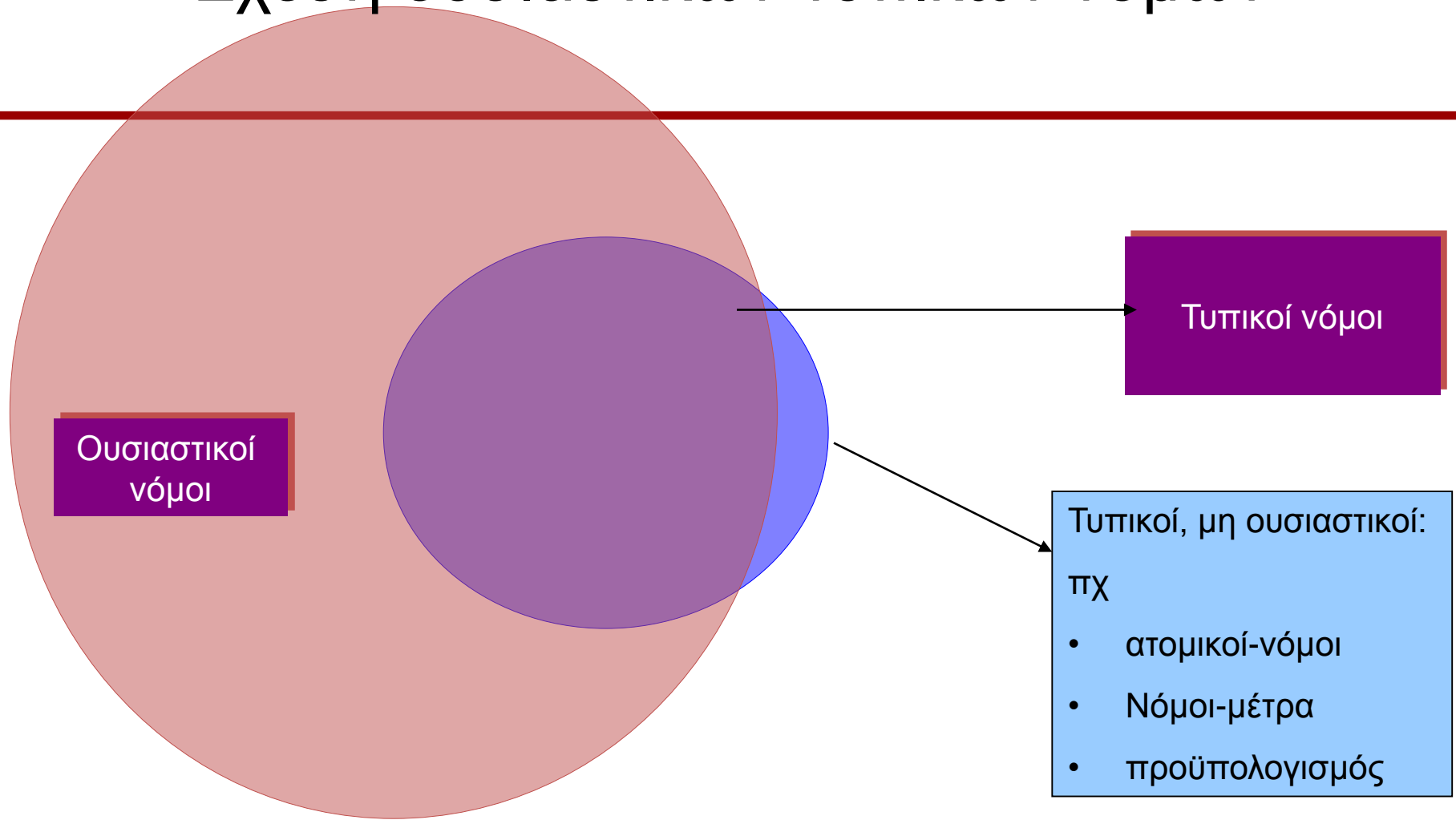

Διοικητικές Πράξεις

- Κανονιστικές:** με γενικό και αφηρημένο περιεχόμενο που περιορίζει την ελευθερία των προσώπων και ισχύει υποχρεωτικά.
 - Από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας:
 - Εκτελεστικά Διατάγματα.
 - Κανονιστικά Διατάγματα.
 - Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου.
 - Από άλλα όργανα.
- Ατομικές.**

Σχέση ουσιαστικών-τυπικών νόμων

Η έννοια του νόμου στο Σύνταγμα

- Τυπικός:
 - Ρητά: 27 παρ. 2, 36 παρ. 2, 78 παρ. 1, 100 παρ. 1 ε' Σ.
 - Συνάγεται: 28 παρ. 2 και 3, 42 παρ. 1, 43 παρ. 1, 73 παρ. 1 και 79 παρ. 4.
- Ουσιαστικός: γενική και αφηρημένη ρύθμιση, πχ 5 παρ. 3 Συντ.
 - Ισότητα μεταχείρισης.
- Δεν σημαίνει ότι όπου δεν αναφέρεται ρητά νοείται ουσιαστικός νόμος, είναι **ζήτημα ερμηνείας**.

Κατηγορίες νόμου

- Εκτελεστικοί νόμοι: εκδίδονται κατ' επιταγή ή προς εφαρμογή του Συντάγματος.
 - Συνταγματική επιφύλαξη υπέρ του νόμου.
 - **Ειδική**: Αν συνοδεύεται από προϋποθέσεις.
 - **Γενική**: Αν δεν συνοδεύεται από προϋποθέσεις.
 - Μπορούν να καταργηθούν χωρίς να αντικατασταθούν **μόνον** αν εισάγουν περιορισμούς.
 - **Δεν** μπορούν να καταργηθούν χωρίς να αντικατασταθούν αν εξαρτάται από αυτούς η άσκηση του δικαιώματος.

Ειδικότερες κατηγορίες νόμων

- **Οργανωτικοί ή οργανικοί νόμοι:** όσοι είναι απαραίτητοι για τη συγκρότηση και τη λειτουργία αμέσων ή εμμέσων οργάνων του κράτους.
 - Δεν μπορούν να καταργηθούν χωρίς να αντικατασταθούν από νεώτερο (π.χ. νόμος 345/1976 για ΑΕΔ ή εκλογικός νόμος).
 - *κατάργηση τέτοιου νόμου χωρίς αντικατάστασή του είναι αντισυνταγματική*
 - *εφόσον και καθόσον αυτός είναι απαραίτητος για την εξειδίκευση και εφαρμογή μιας συνταγματικής διάταξης.*
- **Εφάπαξ εκδιδόμενοι νόμοι** (π.χ. 107 παρ. 3 Σ.).

Ουσιαστικός νόμος και τυπικός νόμος (1 από 2)

- Οι τυπικοί νόμοι συνήθως είναι και ουσιαστικοί. Κάθε ουσιαστικός νόμος, όμως, δεν είναι απαραίτητο να είναι και τυπικός. Ουσιαστικούς νόμους συνιστούν οι κανονιστικές πράξεις της Διοίκησης.
 - Μετακύλιση κανονιστικών αρμοδιοτήτων στα όργανα της εκτελεστικής λειτουργίας.
- Οι τυπικοί νόμοι *«περιβάλλονται από μείζονες δημοκρατικές εγγυήσεις σε σχέση με τις κανονιστικές πράξεις της Διοίκησης»* (Χρυσόγονος, 2008).

Ουσιαστικός νόμος και τυπικός νόμος (2 από 2)

- Τυπικοί αλλά όχι ουσιαστικοί είναι οι ατομικοί νόμοι και οι νόμοι-μέτρα.
 - **Ατομικός νόμος:** ατομική ρύθμιση, αφορά σε ορισμένο πρόσωπο ή με ιδιότητες που το φωτογραφίζουν.
 - **Νόμος-μέτρο:** διατυπωμένος με τρόπο γενικό αλλά αφορά συγκεκριμένη περίπτωση.
 - Προκαλούν αμφισβήτηση ως προς το αν συνάδουν με την **Αρχή της ισότητας**.

Ιδιαίτερες περιπτώσεις νομοθετικών πράξεων

- ❑ Πράξεις νομοθετικού περιεχομένου.
- ❑ Κανονισμός της Βουλής.
- ❑ Κρατικός Προϋπολογισμός.
- ❑ Νόμοι αυξημένης τυπικής ισχύος.

Εξαιρετικές περιπτώσεις

1. Σε περιόδους πολιτειακής ανωμαλίας:
 - «αναγκαστικός νόμος»
 - «νομοθετικό διάταγμα»
 - Το ά 111 παρ 1 Σ καταργεί **μόνο** τα αντισυνταγματικά.
2. Πράξεις νομοθετικού περιεχομένου:
 - Νομοθετικές είναι και οι πράξεις νομοθετικού περιεχομένου του ά. 44 παρ. 1 Συντ. (και αντίθετη άποψη).
 - Θέσπιση πρωτευόντων κανόνων δικαίου για αντιμετώπιση έκτακτων περιστάσεων.
 - Δεν είναι πάντοτε «ουσιαστικοί» νόμοι [πχ αντιμετώπιση σεισμών 1978 = γενική, αλλά όχι αφηρημένη ρύθμιση].
 - **Χωρίς** νομοθετική εξουσιοδότηση.

Σύνταγμα

- ❖ Πρωταρχική πηγή δικαίου.
 - ❖ Επίσης, πράξεις συντακτικού περιεχομένου.
 - Ψηφίσματα.
 - Συντακτικές Πράξεις.
- ❖ Συμπληρώνεται από την ΕΣΔΑ, το ενωσιακό δίκαιο και κάθε διεθνή σύμβαση που κυρώθηκε με νόμο και έχει αυξημένη τυπική ισχύ έναντι των κοινών νόμων.
- ❖ Όλες οι διατάξεις είναι ισόκυρες.

Πράξεις Ευρωπαϊκών Νομοθετικών Οργάνων

- Υπερ-νομοθετικής ισχύος. Διακρίνεται σε:
- Πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο (Συνθήκες, Πρωτόκολλα κ.α.). Προσοχή: προέρχεται από τα Κράτη-Μέλη (βλ. παραπ.).
- **Παράγωγο: προέρχεται από τα όργανα της Ένωσης.**
 - Κανονισμοί: κατά κανόνα έχουν άμεση εφαρμογή (ισχύουν αυτοδικαίως στην εσωτερική έννομη τάξη).
 - Οδηγίες.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας.

Γεώργιος Γεωργόπουλος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Κ. Χ. Χρυσόγονου, Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ.
Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2008.

<http://search.lib.auth.gr/Record/962216>

Βιβλιογραφία

(1 από 2)

Ε. Βενιζέλου, Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2008.

<http://search.lib.auth.gr/Record/927721>

Α. Μάνεση, Συνταγματική Θεωρία και πράξη, Θεσσαλονίκη: εκδ. Σάκκουλα 1980. <http://search.lib.auth.gr/Record/224798>

Α. Μανιτάκη, Ελληνικό Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2004.

<http://search.lib.auth.gr/Record/488964>

Κ. Μαυριά, Συνταγματικό Δίκαιο, 4^η εκδ., εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 2005. <http://search.lib.auth.gr/Record/524892>

Βιβλιογραφία

(2 από 2)

Αθ. Ράικου, Συνταγματικό Δίκαιο, 2^η έκδ., εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 2002.

<http://search.lib.auth.gr/Record/448479>

Φ. Σπυρόπουλου, Εισαγωγή στο Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Αντ. Σάκκουλα 2006.

<http://search.lib.auth.gr/Record/961450>

Α.Ι. Τάχου, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 9^η εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2008.

<http://search.lib.auth.gr/Record/903859>

Δ. Τσάτσου, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Α' και Β', εκδ. Α. Σάκκουλα, 1993.

<http://search.lib.auth.gr/Record/226145>

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Λίνα Παπαδοπούλου
«Συνταγματικό Δίκαιο, Πηγές του Δικαίου». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.

Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS222/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Βασιλική Κόκοτα
Θεσσαλονίκη, 12/03/2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

